

‘Onze politiek is altijd huiverig geweest, inheems nationalisme als positieve kracht te ontwikkelen’ – een belangrijke zin! Van Mook meende kennelijk dat de regering wezenlijk verder moest gaan dan zij tot dusver had gedaan (vandaar ook zijn verwijzing naar de Philippijnen). Hoe ver? En zou hij de regering er toe kunnen bewegen, voor de Indonesiërs een politiek perspectief te openen waarin dat nationalisme zich wèl als ‘positieve kracht’ zou kunnen ontplooiën?

Van Mook en Soejono worden minister

Begin april '42 kwam, gelijk al vermeld, voor van Mook vast te staan hoe de beschikbare leidinggevende krachten het best verdeeld konden worden: van Hoogstraten, Smits en Loekman Djajadiningrat zouden als Nederlands-Indische Commissie voor Australië en Nieuw-Zeeland in Melbourne blijven, van der Plas zou naar de Verenigde Staten gaan om daar vooral werkzaam te zijn op de publiciteitssector en hijzelf, Soejono, Blom, Crena de Jongh, prof. Eggens, Honig en Sitsen zouden zich in eerste instantie naar Londen begeven – daarheen zouden ook Lovink en Warners vertrekken.

Eerder dan van Mook arriveerde Lovink in Londen – een van de eerste dingen die hij er deed, was van Starckenborghs waarschuwing inzake van Mook aan de minister-president overbrengen.¹ Nu, bij deze, die in de

grondoorzaak van alle teleurstelling te zoeken in het falen, de inheemse militairen te doen gevoelen te vechten voor eigen huis en haard'; derhalve moest na de oorlog aan die inheemsen 'liefde voor land en volk, voor vorstenhuis, . . . worden ingepompt. Aanvangend op onderwijsinrichtingen . . . De leermiddelen moeten van staatswege worden samengesteld.' Wij willen bij dit alles slechts aantekenen dat, behalve talrijke Ambonnezen, de inheemsen die tot het Knil waren toegetreden, zulks eenvoudig om den brode hadden gedaan.

¹ Er was in Australië een zeer koele verhouding ontstaan tussen Lovink en van Mook. In Londen bleef dat zo. 'Ik heb', schreef Lovink in juli '43, toen hij ambassadeur in Tsjoengking was, aan van Mook, 'de oorzaak daarvan nimmer goed begrepen en schrijf haar toe aan ongelukkige misverstanden. Meerdere malen heb ik op het punt gestaan hierover met je te spreken, doch ik vond weinig aanmoediging. Het ware beter geweest, indien ik van mijn kant mijn terughoudendheid opzij had gezet. Dit was mijn fout . . . De gelegenheid is er niet meer voor mij om de eerste stap van toenadering mondeling te doen. Volgaarne neem ik deze echter schriftelijk en betuig oprecht mijn spijt voor mijn tekortkomingen.' (brief, 10 juli 1943, van Lovink aan van Mook, ARA, Coll.-van Mook, 2)

Van Mook liet die brief onbeantwoord.